

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Sectio II. De Lucro cessante.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

vel pacto, compensari damnum occasione mutui obveniēns creditori: consequenter DAMNUM EMERGENS, si cum mutuo concurrat, juxta Moderationem Doctrinæ Pontificiæ (§. 1.) esse justum Titulum aliquid exigendi ultra sortem.

In hac doctrina videntur convenire omnes: pro opposita solet allegari SCOTUS in 4. dist. 15. q. 2. art. 3. ubi rejecta ex utriusque Testamenti tabulis usura, sibi objicit, quod liceat unicuique, sicut in aliis contractibus, ita etiam in mutuo, se servare indemnem, quod non potest, nisi accipiendo aliquid ultra sortem. Ad hoc autem respondet his verbis: *Si non vult damnificari, pecuniam sibi necessariam reservet, quia nullus eum necessitat ad faciendam misericordiam proximo: sed si vult misericordiam facere, necessitatur ex lege Divina, ut non faciat eam vitiatam.* Ex quibus verbis aliqui colligunt, Scotum non agnovisse damnum emergens pro titulo legitimo accipiendi aliquid ultra sortem. Verum non est credendum, quod Doctor subtilis eodem ferme loco sibi adeo crasse contradicat. Nam paulò antè *ibid.* art. 2. claris verbis docuerat, quod debitor, ex cujus non solutione creditor notabiliter damnificatur, teneatur de justitia satisfacere creditori de interesse. Altero igitur loco Scotus aliud non vult, quàm quòd nihil ultra sortem exigere liceat ratione damni mutuo intrinseci, quod scilicet consistit in translatione domini pecuniæ in mutuatarium; hoc enim damnum sufficienter refarcitur per restitutionem mutui. Ita observat HIQUÆUS in Comment. ad dict. art. 3. n. 154. Id tamen videtur sentire Scotus, non dari Titulum damni emergentis, nisi intercesserit mora debitoris. In hoc etiam contra se habet torrentem Theologorum, qui admittunt obligationem compensandi damni ex pacto.

SECTIO II.

De Lucro Cessante.

§. 19.

Justum & verum interesse Creditoris constituit legitimum *Interesse*
Titulum aliquid ultra sortem accipiendi: (§. 9.) id autem *Creditoris*
quod interest Creditoris, non tantum ex damno incurso,

B 2

sed

sed etiam ex lucro cessante æstimatur; (a) mea enim interest, quantum mihi abest, quantumque lucrari potui. (b) Imò commodum quod amittitur, damni loco habetur. *Damnum enim pati videtur, qui commodum amittit.* (c)

(a) *L. un. C. de sentent. qua pro eo, quod inter. profer.*

(b) *L. 13. pr. ff. ratam rem haberi &c.*

(c) *L. 2. §. 11. ne quid in loco publ. fiat.*

§. 20.

Infert titulum

Secundus igitur Titulus aliquid ultra sortem exigendi est *Lucrum cessans*, qui Titulus à præcedente differt, quòd *damnum emergens* dicatur, quando quis detrimentum patitur in his, quæ jam habebat: *Lucrum cessans* verò dicatur, quando non habet id, quod habiturus esset ultra ea, quæ jam antea habebat.

§. 21.

Lucri cessantis,

Eadem fere, quæ de damno emergente diximus, etiam de lucro cessante intelliguntur. Exemplum est, si ex defectu pecuniæ mutuo tibi datæ impediatur ab emendis mercibus, vel annuis Reditibus, ex quibus magnum mihi accessurum esset lucrum.

§. 22.

Vel ex mora,

Compensari oportet hoc lucrum, I. si ejus comparandi opportunitas mihi adimitur ex culpabili mora debitoris, qui solutionem convento tempore non præstat, vel qui pecuniam negotiationi expositam invito extorquet. Et quidem pro foro externo in Germania ad abbreviandas lites præsumitur, cessare in singulos annos lucrum aureorum quinque ex retardata solutione, (a) vel ob eandem rationem, ex coacta mutatione aureorum centum.

(a) *Recess. Spirens. ann. 1600. §. 139.*

§. 23.

§. 23.

Item II. compensatio lucri cessantis deduci potest in pactum, etiam antequam debitor moram committat, quando mutuans in gratiam mutuatarii omittit probabilem & propinquam spem lucri, quod faceret, nisi pecuniam mutuo daret.

§. 24.

Et quidem III. in casu omissæ probabilis spei lucri, potest etiam de test etiam in pactum deduci quantitas certa, pro lucro cessante incerto, ita ut quantitas illa præstari debeat, si deinceps cesset lucrum majus, si minus, si omnino nullum, modò tempore dati mutui, propinqua & probabilis adfuerit opportunitas faciendi lucri.

Ratio hujus & prioris assertionis est, quia lucrum cessans ratione mutui est pretio æstimabile, & est quoddam damnum mutuantis: lucrum enim probabile & propinquum est reipsa commodum saltem in spe, bene æstimabile, quod facit sortem magis valere mutuanti, ultra ejus pretium substantiale.

§. 25.

Non extra omnem controversiam assertiones istæ (§. Non ob- 23. 24.) sunt positæ. Certè I. non infimum contra eas argumentum est, quòd nullam Juris aut Canonici, aut Civilis legem invenias, quæ spontaneam lucri cessantis actionem permittat. Contra hoc respondent alii, hanc permissionem contineri in illis Canonibus, juxta quos licitè potest vendi res majori pretio, quàm præsentem tempore valeat, si verosimiliter plus valitura sit alio tempore, in quod volebat venditor rem servare. (a) Harum enim decisionum non est alia ratio, quàm quòd æstimetur probabilis spes lucri, quod vendens assequeretur, merces in illud tempus conservando. Ergo etiam licet in mutuo æstimare probabilem spem lucri, qua mutuans se privat, & pro eo aliquid ultra

fortem recipere, eo magis, quòd credito vendere sit implicitè mutuare. (b)

(a) C. 6. & fin. de Usur.

(b) Verba sunt JOS. BOUIDART, *Manual. Theol. tom. 4. tr. 6. fol. 365.*

§. 26.

*Doctores
veteribus,*

Opponunt II. S. THOMAM, (a) SCOTUM, (b) DURANDUM, (c) INNOCENTIUM, (d) & antiquos omnes, ex quibus neminem invenias, qui explicitis verbis, lucri cessantis rationem haberi posse adstruat, nisi ratione moræ, aut alterius culpæ debitoris. (e) Non terrentur hac auctoritate Doctores moderni. S. THOMAS quidem negare solùm censetur compensationem totius lucri, quod probabiliter speratur; cum istud etiam possit multipliciter impediri: admittit tamen compensationem pro valore spei probabilis. (f) SCOTUS, prout apertis verbis non adversatur, ita adstruere nostram assertionem videtur, dum admittit, mutuatarium obligari posse ex pacto ad Interest. DURANDUS utitur fere verbis S. Thomæ; haud dubiè ea etiam intelligit in declarato sensu S. Doctoris. INNOCENTIUS & alii antiqui apertius adversantur. (g) Sed prævaluit doctrina, quam tradidimus, etiam apud rigidiores Doctores passim. (h)

(a) 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1. *Recompensationem damni, quod consideratur in hoc, quod de pecunia non lucratur, non potest in pactum deducere; quia non debet vendere id, quod nondum habet, & potest impediri multipliciter ab habendo.*

(b) *In 4. d. 15. q. 2.* (c) *In 3. sent. d. 37. q. 2. ad 1.*

(d) *In C. fin. de usur.* (e) *Ita loquitur SCOTUS de F. & F. l. 6. q. 1. art. 3.*

(f) *Hoc colligitur ex verbis S. THOMÆ 2. 2. q. 62. art. 4. C. aliquis damnificatur dupliciter. Uno modo, quia aufertur ei id, quod actu habebat, & tale damnum est semper restituendum secundum recompensationem aequalis. . . Alio modo, si damnificet aliquem impediendo, ne adipiscatur, quod erat in via habendi. Est tale*

tale damnum non oportet recompensare ex aequo, quia minus est habere aliquid in virtute, quam habere actu. Qui autem est in via adipiscendi aliquid, habet illud solum secundum virtutem, vel potestatem, & ideo si redderetur ei, ut haberet hoc in actu, restitueretur ei, quod est ablatum, non simpliciter, sed multiplicatum: quod non est de necessitate restitutionis. Tenetur tamen aliquam recompensationem facere secundum conditionem personarum & negotiorum. Ita S. THOMAS. Fateor tamen, eum fortè loqui tantum hoc loco de damnificatione, quæ est læso involuntaria, adeoque non de lucro, quod cesset ex libera voluntate læsi, & absque ulla culpa lædentis.

(g) BALLARINUS de Usur. tom. 1. l. 6. c. 2. n. 10. notat, aliquos SS. Patres, quando de usura loquuntur, mentionem facere pecuniæ otiosæ. Unde infert, eos non excludere compensationem lucri cessantis, quando scilicet pecunia minimè fuisset otiosa, aut inutilis. Dein quòd Patres non exceperint casus, ubi lucrum cessat, rationem putat esse quia ipsis tales casus non fuerunt propositi. Utrumque hoc effugium esse leve, & gratis confictum, facile deprehendet, qui antiquos Doctores ipse inspexerit. Manet igitur, quòd antiqui nunquam in mutuo adstruxerint titulum lucri cessantis absque prævia debitoris culpa.

(h) Memorabile hoc exemplum est, quòd opinio ab antiquioribus vel apertè damnata, vel saltem apertis verbis nunquam tradita, tempore Soti adhuc tanquam minus probabilis agnita, à Patronis suis recentioribus & junioribus cum formidine & timore, ut ait Sotus, defensa; demum in adèd communem & certam transierit, ut teste P. DANIELE CONCINA Comment. fol. 160. è Catholicis hodie pauci, ilque inferioris subsellii eam impugnent: & hoc quidem in ea materia, in qua non multum fidentum est ratiocinationibus, sed inhærendum illi explicationi, quam de lege naturali & Divina nobis tradunt veteres Doctores. Contra hos tamen auctoritas Juniorum adèd invaluit, ut ad quæstionem, an Theologus, qui non nisi antiquas Regulas circa doctrinam morum vult sequi, & puriorem profitetur Moralem doctrinam Christianam, possit admittere hunc titulum lucri cessantis? Affirmativè responderit Doctor Sorbonicus, & Professor Theologiæ Regius JACOBUS de SAINTE BEUVE, referentibus Trivultienibus ad ann. 1705. Januar. art. 5.

§. 27.

*Et aliqua
ratione*

III. Ea potissimum ratio antiquiores Doctores movebat, quòd lucrum cessare, ut nomen sonat, sit hominem à lucro cohiberi: nemo autem cohibetur, nisi sua impediatur voluntas: involuntarium verò sola vis, metusve aut ignorantia facit: ergo ubi nullum istorum intercedit, non propriè censebant cessare lucrum. Unde nolebant agnoscere titulum lucri cessantis, nec permittere pactum de eo compensando, quando nec vis in extorquendo mutuo, nec culpabilis mora in restituendo admitta, sed pecunia liberrimè fuit credita.

§. 28.

*Defendi-
tur hic
titulus,*

Hanc tamen antiquorum rationem sufficienter elidunt, datæque assertiones confirmant rationes planè graves recentiorum Doctorum, qui datam de Titulo lucri cessantis doctrinam propugnant I. quia non patitur æquitas, ut mutuans pro beneficio dispendium patiatur, unde potius videtur præmium meruisse. (a) II. Pecunia ad lucrum faciendum destinata, & per destinantis industriam jam propinquè frugifera, plus valet, quàm eadem secundum se præcisè spectata: hujus igitur amplioris valoris compensatio merito exigitur. III. Spes lucri probabiliter futuri, est pretio æstimabilis in aliis contractibus, ut constat ex vendito jactu re-tis, spe fructuum agri, vel foetuum pecoris &c. ergo pariter in mutuo. IV. Si quis gratuito commodet instrumenta artis, potest pacisci de compensando lucro, aliàs percipiendo ex usu eorum instrumentorum: ergo pariter cum mutuo gratuito potest stare pactum de compensando lucro. V. Etiam antiquiores admittunt compensationem lucri cessantis, si quis ad mutuandum compellitur: cum autem compulsio illa non augeat valorem rei mutuatae, sequitur exinde, spem dicti lucri esse pretio æstimabilem ultra sortem, aliàs illicitum foret compensationem exigere. VI. Par est

est ratio lucri cessantis, ac damni emergentis; & ex utriusque discrimine aliud non sequitur, quàm non posse exigere totum lucrum speratum, sed posse solum exigere secundum valorem presentis spei. VII. Jactura illius spei verè est damnum quoddam emergens, utpote jactura boni actu habiti. VIII. Si probabilis spes lucri non foret justus Titulus aliquid exigendi; non possent licitè vendi merces majori pretio, de quo dictum est (§. 25.)

(a) c. 2. de Fidejussor.

§. 29.

Hæ rationes convincunt, non solis Mercatoribus licere aliquid exigere ultra fortem ratione lucri cessantis, sed quibusvis etiam aliis, modò observentur conditiones, fere eadem, quas ad Titulum damni emergentis requiri diximus. (Sub certis conditionibus.)
 (§. 17.) I. Ut mutuum verè sit causa lucri cessantis. II. Ut non suppetant aliæ pecuniæ otiosæ, quæ in idem lucrum impendi possint. III. Ut spes sit probabilis & propinqua lucri ex tali pecunia futuri. IV. Ut mutuatarius vel committat culpam, vel sit admonitus de lucro cessaturo. V. Ut non exigatur totum lucrum speratum, sed secundum valorem probabilis spei, deducta æstimatione laborum, expensarum, periculorum, quorum æstimatio determinanda est ex arbitrio prudentum. VI. Ut compensatio lucri cessantis non mox extrahatur ex pecuniis mutuatis. VII. Ut necessitas mutuatarii non sit tanta, quæ exigat gratuitum mutuum etiam cum lucro cessante.

Quod supra (§. 17. post lit. f.) annotavimus de damno emergente, dictum etiam esto de lucro cessante. Nec porro pactio de summa determinata ob cessationem lucri solvenda, opponi potest Constitutio PII V. quæ incipit: *In eam. data anno 1571. & relata in Bullario Cherubini tom. 2. inter Constitutiones ejusdem Pontificis num. 118.* Nam, quod post NAVARRUM & alios advertit GIBALINUS *de Usuris lib. 2. c. 5. art. 6. n. 9.* ea Constitutio agit de Cambiis duntaxat, eo quòd in ipsis majus sic usu-

ræ & injustitiæ periculum; neque ad mutuuum est extendenda. Deinde pluribus in locis non est recepta.

SECTIO III. De Periculo Sortis.

§. 30.

Periculum sortis amittenda, **I**ngens sæpe periculum de sorte vel penitus amittenda, vel non sine magnis molestiis recuperanda incurrere Creditores, tum Sacræ Literæ, (a) tum quotidiana exempla luculenter testantur. Unde multi non immeritò absterrentur à dando mutuo, (b) natúmque est proverbium, amico non esse mutuuum dandum, ne repetendo faciamus inimicum.

(a) Eleganter & accuratè id traditur *Eccli. XXIX. 4. seqq.* *Multi quasi inventionem estimaverunt fœnus (id est, mutuuum sibi datum non aliter reputant, ac rem sorte bona inventam, de cujus domino inquirendo avarum vulgus non est sollicitum) & præstiterunt molestiam his, qui se adjuverunt. Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam: & in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædii & murmurationum, & tempus causabitur: si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem: sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis: & convitia & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.*

(b) *Multi non causa nequitia non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. Ibid. v. 10.* id est, multi mutuuum non dant, non quidem ex avaritia, vel odio; sed ex ea solùm ratione, ne adeò indignis debitorum fraudibus circumveniantur, & eorum, de quibus concessio mutuo optimè meriti sunt, ingratiſsimos animos, non ex alia, quàm singularis beneficentiæ culpa, experiri cogantur.

§. 31.

commune vel particulare, Periculum aliquod dicitur *commune*, & *universale*, quod in omni mutuuatione reperitur, cùm quilibet etiam dives ino-